საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ქართული ენციკლოპედიის ი. აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია

იაშვილი პაოლო ჯიბრაილის ძე

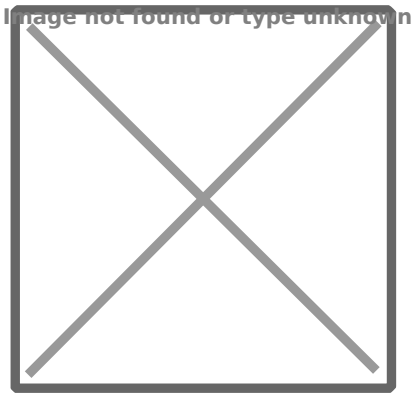

პ. იაშვილი

იაშვილი პაოლო ჯიბრაილის ძე [3(15). VIII. 1892, სოფ. არგვეთი, ახლანდ. საჩხერის მუნიციპალიტეტი, – 22. VII. 1937, თბილისი], პოეტი, საზოგადო მოღვაწე, XX ს. ქართ. - პოეზიის ერთ-ერთი რეფორმატორი, „ცისფერყანწელების" ჯგუფის მოთავე.

სწავლობდა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში, რედაქტორობდა გიმნაზიის ჟურნ. „Стрелок Колхиды" (1911). გიმნაზიაში გამოამჟღავნა ინტერესი მოდერნიზმისადმი, ესწრებოდა პოეზიის საღამოებს, გ. რობაქიძის ლექციებს. სწავლა დაასრულა ანაპის შეპეტოვის კერძო გიმნაზიაში. 1913 ქუთაისში რედაქტორობდა თავისსავე დაარსებულ ჟურნ. „ოქროს ვერძს" (№1–5). გაამჟღავნა როგორც დას. *ლიტ.* ნოვაციებისადმი სწრაფვა, ასევე, ქართ. პოეზიის მოდერნიზაციის სურვილი.

1913 ი. გაემგზავრა პარიზში, ლუვრთან არსებულ ხელოვნების ინ-ტში ფერწერის შესასწავლად, თუმცა პოეზიის სიყვარულმა ის მონმარტრის *ლიტ.* ბოჰემურ გარემოში მოახვედრა; კაფე „როტონდაში" დაუახლოვდა სხვადასხვა ეროვნების მოდერნისტ თუ ავანგარდისტ პოეტებსა და მხატვრებს.

1915 დამდეგს სამშობლოში დაბრუნდა და შეძლო ახალი მიმართულების – სიმბოლისტური ჟურნ. „ცისფერი ყანწების" გამოცემა (1916, №1–2). სიმბოლისტური ჯგუფის წევრები: ტ. ტაბიძე, ვ. გაფრინდაშვილი, ს. კლდიაშვილი, შ. აფხაიძე 1917-მდე

რუსეთში სწავლობდნენ და იქიდან აწვდიდნენ ჟურნალს მასალას. ი. გატაცებული იყო ქართ. ლექსთწყობის რეფორმაციით (სონეტი, ტრიოლეტი, თავისუფალი ლექსი, ახლებური ბგერწერა); რეტროგრადული პოეზიის გამოწვევისა და ეპატაჟის მიზნით მან შექმნა ვითომდა პოეტი ქალის, ელენე დარიანის ეროტიკული დღიურები (1915–24) – XX ს. ქართ. პოეზიის ერთადერთი წარმატებული ლიტ. მისტიფიკაცია.

ი. ოსტატურად იყენებდა მოდერნისტულ თუ სიმბოლისტურ გამოცდილებას („ქორწილი", 1915; „*** პაოლო იაშვილს მომეწყინა ყვითელი დანტე", „ტრიპტიხი", ორივე 1916 და სხვ.). მისი ლირიკული გმირი, პოეტი-დენდი, ოცნებებისა და ქიმერების ტყვეობაშია („ვალერიან გაფრინდაშვილს", 1915; „ავტოპორტრეტი", 1917; „ტიციან ტაბიძეს", 1919); სამყაროს დასასრულის აპოკალიფსური მოლოდინი, გაორება და სულის მიუსაფრობა არის გადმოცემული ურბანისტულ ლექსებში: „ევროპა", „ფარშავანგები ქალაქში", „წითელი ხარი" (სამივე 1916). ნატიფი ბგერწერა, გაუცვეთავი პოეტური ტროპები, ასონანსური რითმები, ზომიერად გამოყენებული ნეოლოგიზმები და დიალექტიზმები ამდიდრებს მის პოეტურ პალიტრას.

„ცისფერი ორდენის" აღმავლობა დაიწყო 1918-იდან, როცა დამოუკიდებელი საქართველოს დედაქალაქს მოაშურა დას. საქართვ. შემოქმედებითმა ინტელიგენციამ, ჯგუფის ძირითადმა ბირთვმა თბილისში დაიდო ბინა. 1918 ი-ის მეთაურობით კონსერვატორიის დიდ დარბაზში ჩატარდა „ცისფერყანწელთა" პირველი საღამო. 1917-იდან ი-ისა და ტ. ტაბიძის თაოსნობით საფუძველი ჩაეყარა მწერალთა კავშირს, კაფე „ქიმერიონს"; გამოვიდა ჟურნ.-გაზეთები: „მეოცნებე ნიამორები", „ბარრიკადი", „რუბიკონი", „მშვილდოსანი", „ბახტრიონი" (ცისფერყანწელთა პერიოდიკამ გამოსვლა შეწყვიტა ბოლშევიკების მიერ 1924 აჯანყების ჩახშობის შემდეგ). საქართვ. დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ ი. მწვავე შემოქმედებით კრიზისს განიცდიდა. უპარტიო მწერლებს ახალი მთავრობა აიძულებდა, გადაეხადათ იდეოლოგიური ხარკი – ხოტბა შეესხათ სოციალ. აღმშენებლობისათვის. ი. იძულებული გახდა, შეგუებოდა ახალ რეალობას, რაც რთული და მტკივნეული აღმოჩნდა, თუმცა, დაკვეთით დაწერილის გარდა, მაინც მოახერხა „გულიდან ხორცად გამონატანი" ლექსების დაწერა („Urbi", „პოეზია", „მაგიდა – ჩემი პარნასი", „ბაღის ამბავი", „როგორც აფრის ტკაცუნი", „დებედაჩაის ღამე", „ქუთაისისთვის"; 1924–34). ი-ს ეკუთვნის აგრეთვე მოთხრობები „ფერადი ბუშტები"(1924), „სამი ტკივილი"(1925); დაუმთავრებელი პოემა „გზა მშვიდობისა" (1936–37); *ლიტ.* წერილები, ა. პუშკინის, კ. ბალმონტის, ვ. მაიაკოვსკის, შ. ბოდლერის, ა. რემბოს, ო. უაილდისა და სხვათა თხზულებების თარგმანები.

ი-ის ლექსების პირველი წიგნი 1955 გამოიცა, თხზულებათა პირველი ვრცელი კრებული – 1959.

ი-ის სიცოცხლის ბოლო წლები პარადოქსებით გამოირჩეოდა: იყო ამიერკავკასიის ცაკ-ის წევრი (1934-იდან), 1934 მიიწვიეს მწერალთა საკავშ. ყრილობაზე. 1936 ქართ. ხელოვანთა დელეგაციასთან ერთად დიდი პატივით მიიღეს კრემლში, დააჯილდოვეს ორდენით. ამავე დროს ცდილობენ ი-ის ცილისწამებათა ქსელში გახვევას, რათა სახელი გაეტეხათ მისთვის. ი-მა ყოველივე ამას პროტესტის უკიდურესი ზომით – თვითმკვლელობით უპასუხა, 1937 წ. 22 ივლისს მწერალთა კავშირში გამართული სხდომის დროს თავისივე სანადირო თოფით თავი მოიკლა. მორგიდან პოეტის ცხედარი პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე მიასვენეს. ოჯახის წევრების გარდა, ი. უკანასკნელ გზაზე მხოლოდ კ. ნადირაძემ გააცილა.

ი-ის საზ.-პოლ*იტ.* რეაბილიტაციის შემდეგ (1954) მისი ნეშტი დიდუბის პანთეონში გადაასვენეს (1957).

თხზ.: პოეზია. პროზა. თარგმანები, თბ., 1965; პოეზია. პროზა. წერილები. თარგმანები, თბ., 1975; საიუბილეო-საარქივო გამოცემა ორ წიგნად, თბ., 2004; ლექსები, სერიიდან „ჩემი რჩეული", თბ., 2012.

ლიტ.: ა ვ ა ლ ი ა ნ ი ლ., პაოლო იაშვილი, თბ., 1977, 2017; მ ი ს ი ვ ე, „გიჟი დროის" ქართული მწერლობა, თბ., 2005; ა ს ა თ ი ა ნ ი გ., თანამდევი სულები, ტ. 3, თბ., 2002; კ ვ ე რ ე ნ ჩ ხ ი ლ ა ძ ე რ., წამების გზა, წგ. 1, თბ., 2014; კ ლ დ ი ა შ ვ ი ლ ი ს., ახლობელი და შორეული, თბ., 1964; მზიური პაოლო. მოგონებები პაოლო იაშვილზე, შემდგ. ლ. ავალიანი, თბ., 1995; ნ ი კ ო ლ ე ი შ ვ ი ლ ი ა., პაოლო იაშვილი, თბ., 2000; ქ ი ქ ო ძ ე გ., ეტიუდები და პორტრეტები, თბ., 1958.

ლ. ავალიანი